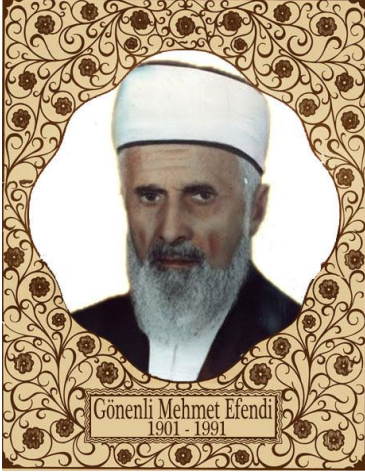

GÖNENLİ MEHMET EFENDİ

(1903-1991) Vaiz, reîsülkurrâ.

Aslen Kıyımli bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak Gönen'de doğdu. Babası Osman Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. İlk öğrenimini ve hıfzını tamamladıktan sonra 1920'li yıllarda İstanbul'a gitti. Se-rezli Ahmed Şükrü Efendi'nin ders halkasına devam ederek 1925'te kıraat ilminden icazet aldı. Bu arada Medresetü'l-irşâd'a kaydoldu. Medreselerin kapatılması üzerine (1924) yeni açılan İmam-Hatip Mektebi'nin son sınıfına kabul edildi; 1927 yılında bu okuldan mezun oldu. Soyadı kanunu çıktıktan sonra Öğütçü soyadını aldı. Halk arasında daha çok Gönenli Hoca olarak tanınmıştır.

İlk görevine Gönen Merkez Camii imam-hatibi olarak başlayan (1930) Mehmet Efendi üç yıl sonra askerliğini yapmak üzere buradan ayrıldı. Dönüşte İstanbul'da Hacı Kaftanı. Dülgerzâde ve Hacı Hasan camileriyle

Sultan Ahmed Camii'nde imamlık yaptı. En uzun görevi Sultan Ahmed Camii imamlığıdır (1954-1982). Bu sırada Üsküdarlı Ali Efendi'nin vefatıyla (1976) boşalan reîsülkurrâlığı da üstlendi.

Resmî görevinin yanında Gönenli Hoca'nın örgün ve yaygın eğitim hizmetleri Kur'an kurslarında fahrî öğretmenlik ve fahrî vaizlik olmak üzere iki grupta ele alınabilir. İmam-Hatip okulları açılmadan veya yeterli sayıda mezun vermeden önce Gönenli Hoca, Türkiye'de din görevlilerine karşı duyulan ihtiyacı göz önüne alarak kendi gayretiyle öğrenci yetiştirirken sonraları bu faaliyeti her türlü sorumluluğunu üstlendiği Kur'an kurslarında sürdürmüştür. Kur'-ân-ı Kerîm ve dinî bilgiler öğrenmek üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden İstanbul'a gelen fakir öğrencilerin ihtiyaçlarını halktan topladığı yardımlarla karşılayarak önemli hizmetlerde bulunmuş ve 1940-1980 yılları arasında binlerce talebe yetiştirmiştir. Onun ilgilendiği kursların başında hepsi de Fatih semtinde olmak üzere Üçbaş Camii Kur'an Kursu, Hacı Hasan Camii Kur'an Kursu (imâret-i Atık Camii ile birlikte) ve Akseki Mescidi'ndeki Hırka-i Şerif Kur'an Kursu gelmektedir. Bunlardan başka İstanbul'un muhtelif semtlerindeki birçok caminin müstemilâtında veya apartman dairelerinde barınan yüzlerce öğrencinin masrafı da yine Gönenli Hoca tarafından karşılanmaktaydı.

Gönenli Mehmet Efendi, fahrî vaiz olarak kadınların ihmal edilen din ve ahlâk eğitimine daha çok önem vermekteydi. Haftanın hemen her gününde İstanbul'un çeşitli yerlerindeki camilerde kadınlara vaaz verirdi. Vaazlarında öğretmekten çok eğitme, irşad etme ve dinî hayatı canlı tutma onun başlıca hedefi olmuştur. Bu sebeple vaazlarına güzel sesiyle Kur'-ân-ı Kerîm okuyarak başlar, ilâhi ve kasidelerle cemaati coşturur, ardından dinleyicilerin dikkatini çekecek şekilde etkili ve slogan mahiyetindeki cümlelerle kısa konuşmasını yapardı. İrşad konusunda Hz. Peygamber'in "Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz; müjdeleyiniz, ürkütmeyiniz"^{1[42]} mealindeki hadisinin emrini hayatı boyunca titizlikle uygulamaya çalışmıştır. Başarısı, coşkunu imanı ve ihlâsı yanında uyguladığı hoşgörüyü dayanan bu yöntemden kaynaklanmaktaydı.

Bilindiği kadarıyla Gönenli Hoca'nın hiçbir tarikata intisabı yoktu. Bu hususta soru soranlara, "Biz Resûlullah'ın yolundayız" derdi. Fakat tasavvufun zühd ve takva çerçevesinde öngördüğü bütün fazilet ve üstün meziyetlere sahip olduğu için halk ona bir velî gözüyle bakmıştır. Su var ki özellikle hanımlara yaptığı vaazlarda Hz. Peygamber'in ezkâr ve evrâd olarak okunmasını tavsiye ettiği tehlîl, teşbih, dua, istiğfar ve salavât-ı şerifeler-den seçtiklerini cemaatiyle birlikte okurdu ve fırsat bulduka buna devam edilmesini tavsiye ederdi. Bu evrâd ve tesbî-hat daha sonra kitap haline getirilip basılmıştır.²³

Bütün ömrünü hayır hizmetlerine sar-feden Gönenli Mehmet Efendi, başta Kızılay ve Yeşilay olmak üzere yetiştirdiği her çeşit hayır kurumuyla yakından ilgilendi. Halkla iç içe yaşadı, zengin fakir her sınıfın güvenini ve sevgisini kazandı. 7 Temmuz 1982'de Sultan Ahmed Camii imamlığından emekli olduktan sonra da hayır ve irşad hizmetlerine koşmaktan geri durmadı. 2 Ocak 1991 "de vefat etti. Fatih Camii'nde çok kalabalık bir cemaatin iştirakiyle, kendisinden sonra reîsülkurrâlık görevini devralan Abdurrahman Gürses tarafından kaldırılan cenaze namazından sonra Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

Vefatından sonra hizmetlerini devam ettirmek üzere Gönen'de 1994'te kendi adına bir cami inşa edilmiştir. Yatılı

Kur'an kursu, aşevi, kütüphane ve konferans salonundan oluşan külliyeinin yapımı sürdürülmektedir. Ayrıca 1995 yılında İstanbul'da Gönenli Mehmet Efendi İlim ve Hizmet Vakfı adıyla bir vakıf kurulmuştur.

Bibliyografya:

Gönenli Mehmed Efendi'nin İstanbul Müftülüğü'nde bulunan sicil dosyası; Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafı İnceleme Kurulu Esâ-mî-i Kurrâ Defteri, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi [Ankara], s. 103; Recep Akakuş. İslâm'da Kur'an Öğretimi ve Reîsülkurrâ Gönenli Mehmet Efendi, İstanbul 1991, s. 101-207; Gönenli Mehmed Efendi Hazretleri'nden Sohbetler (haz. Zeyneb Feyza Kurtulmuş v.dğr.l, İstanbul 1994; "Bir Kur'an Aşığının Ardından", Altınoluk, sy. 60, İstanbul 1991, s. 33-36; S. Mu-radbeyli. "Gönen'li Mehmed Efendi'yi Hayır'la Yad Eyleyerek", Tevhid, il /14, İstanbul 1991, s. 25-28; "Gönen'li Mehmed Efendi'nin Ardından", Öğüt, VI/68, İstanbul 1991, s. 22-24; "Gönen'li Mehmed [Öğütçü] Efendi", Millî Gazete, İstanbul 30 Mart-5 Nisan 1991; "Gönen'li Mehmed Efendi", Zaman, İstanbul 7 Ocak 1991, 11 Şubat 1992, 22 Şubat 1992.

(Recep AKAKUŞ, "Gönenli Mehmet Efendi", DİA, XIV, s.149-150.)

42 Buhârî, "c'lim", II, "Edeb", 80, "Cihâd", 164; Müslim, "Cihâd", 6-7

43 Evrad ve Tesbihat, İstanbul 1995